

[B] **EEN IJSMAKER HEEFT NOOIT ZOMER.
DE BOEKEN VAN ERNEST VAN DER KWAST**

Begin 2015 verscheen *De ijsmakers* van Ernest van der Kwast (1981), en bij lezing van het eerste hoofdstuk lijkt de roman precies te passen in het oeuvre van de auteur tot dan toe: humoristisch, lichtvoetig, met oog voor op het eerste gezicht weinig relevante details en mild absurdistisch. De titel van dit eerste hoofdstuk luidt ‘Hoe mijn vader zijn hart verloor aan een kogelslingeraarster van 83 kilo’ en dekt de lading: de vader van ik-verteller Giovanni Talamini kijkt naar een van de duizend kanalen van zijn satelliet-tv en valt al zappend in een kogelslingerwedstrijd tijdens de Olympische Spelen van 2012, waarbij hij direct stapelverliefd wordt op de Duitse Betty Heidler (die brons won). De moeder van Giovanni verklaart haar man voor gek en wil hem laten onderzoeken op Alzheimer.

Wat dit begin gemeenschappelijk heeft met de twee eerdere romans van Van der Kwast (*Soms zijn dingen mooier als er mensen klappen* uit 2005 en *Mama Tandoori* uit 2010) is om te beginnen een mannelijke ik-verteller, tussen jongvolwassen en middelbare leeftijd in, die op komische wijze vertelt over zijn ouders die, zacht uitgedrukt, niet bepaald alledaags zijn. Licht groteske beschrijvingen worden daarbij niet geschuwd: de uit India afkomstige moeder van de schrijver in het als autobiografisch te boek staande *Mama Tandoori* is een ware tiran die zowel haar complete familie als haar sociale omgeving verbaal, psychologisch (en soms ook fysiek) terroriseert. Hetzelfde geldt overigens voor de moeder van de verteller in het duidelijk meer fictionele *Soms zijn dingen mooier als er mensen klappen*, die opvallend veel lijkt op mama Tandoori. Ook de vaders in die twee romans zijn naar elkaar gemodelleerd: een verlegen geneeskundestudent die “per ongeluk” de vrouw van zijn dromen ten huwelijk vraagt, en voor haar jawoord de rest van zijn leven moet boeten terwijl hij werkt als patholoog-anatoom. Wat dat betreft, lijkt *De ijsmakers* een breuk te betekenen: de focus ligt direct op de vader, en verlegen is hij allerminst.

Al spoedig wordt duidelijk dat deze roman inderdaad anders van opzet is dan de eerdere. *De ijsmakers* is een familiegeschiedenis van de Talamini’s (ijsmakers van het eerste uur;

overgrootvader wordt beschreven als de uitvinder van het ijs) en tegelijkertijd het verhaal van het conflict tussen Giovanni en zijn familie, wanneer hij besluit de ijssalon van zijn vader niet over te nemen, maar zijn leven te wijden aan de poëzie. De familie van Giovanni kwam naar Nederland om in Rotterdam een ijssalon te openen, maar Giovanni, als jongetje, werkend in die ijssalon, ontmoet de directeur van het in Rotterdam gevestigde World Poetry Festival. Die man brengt hem de liefde voor gedichten bij en “kaapt” hem figuurlijk weg onder de neus van zijn protesterende vader. Dit is het begin van het familieconflict, “Of zoals [mijn vader] het graag samenvat: “Toen is het nooit meer goed gekomen.”

De roman slingert heen en weer tussen de geschiedenis van overgrootvader Giuseppe, die de bergen van Zuid-Tirol intrekt om sneeuw te “oogsten” en het dorp (en zijn geliefde Maria Grazia) te verbazen met zijn ijs, de jeugd van Giovanni en zijn broer Luca, afwisselend in Nederland (tijdens de zomer, het ijsseizoen) en Italië (de rest van het jaar, op het internaat), en verschillende momenten uit het leven van Giovanni die van belang waren met betrekking tot zijn ontdekking van en leven voor de poëzie. De tijdsstructuur van de roman is daardoor weinig coherent, maar een probleem vormt dit niet: hoewel de verteller zijn leeftijd zelden vermeldt, is doorgaans duidelijk in welke levensfase een bepaald fragment zich afspeelt. Centraal staat steeds het

Ernest van der Kwast, Foto Keke Keukelaar.

contrast tussen Giovanni en Luca – zo hecht als ze samen waren in hun vroege jeugd, zo ver verwijderd van elkaar raakten hun levens vanaf het moment dat Giovanni besluit zich terug te trekken uit de ijssalon. Waar Giovanni de wereld afreist om festivals te bezoeken, staat Luca in de keuken ijs te maken. Dit contrast tussen de broers wordt er door Van der Kwast wel erg dik bovenop gelegd – ontelbaar zijn de keren dat we lezen dat “een ijsmaker nooit zomer heeft” of dat de duim van Luca zo eeltig is vanwege het hanteren van de *spatola*, terwijl Giovanni’s duim glad en zacht is, aangezien hij er alleen maar bladzijden van poëziebundels mee heeft hoeven omslaan.

Langzaam wordt duidelijk waarom het contrast tussen de twee broers zo’n prominente plaats heeft in de roman. Als kinderen waren ze allebei verliefd op Sofia, het mooiste meisje van Venas di Cadore, het dorp waar de winters werden doorgebracht. Giovanni, ouder en beter met woorden, heeft een grotere kans bij haar maar besluit “als Cyrano” zijn broer te helpen. Tot zijn niet geringe verbazing lukt dit zo goed dat hij op een dag de ijssalon — waar hij al lang niet meer werkt – binnenloopt en Sofia achter het ijs ziet staan, inmiddels als verloofde van zijn broer. Na het huwelijk komt er echter geheel onverwacht geen kind - Luca blijkt onvruchtbaar te zijn. Om zijn huwelijk te redden (en uiteindelijk de ijssalon van een opvolger te kunnen voorzien) vraagt Luca zijn broer Sofia te bezwangeren. Daarmee bereikt de roman het kernpunt: wil Giovanni, die bewust nooit een langdurige relatie had, geen kinderen wilde en de familietraditie vaarwel zei, zijn broer deze beslissende gunst bewijzen?

Dit onderwerp – kinderen en kinderloosheid – is ook niet nieuw in het oeuvre van Van der Kwast. Sterker nog: het lijkt een van zijn belangrijkste thema’s te zijn. *Soms zijn dingen mooier als er mensen klappen* gaat over een pasgetrouwd stel dat een droomhuwelijk lijkt te hebben, inclusief sprookjeskasteel. De man spendeert echter niet alleen tamelijk veel tijd met de acht kinderen van zijn zus, maar begint ook een verhouding met een alleenstaande moeder, naar later blijkt vooral om haar dochtertje om zich heen te hebben. Het grootste deel van de roman lijkt bij tijd en wijlen eerder een klucht - het liefdesverhaal van zijn ouders, zijn droomhuwelijk, het absurd grote kasteel waarin ze wonen (met butler, tuinman, kok...), alles lijkt

overdreven, en wordt met veel humor beschreven. Maar in het slothoofdstuk van de roman, getiteld ‘proloog’, krijgt alles een zwaardere lading. De verteller beschrijft daarin hoe hij, als jonge student, de liefde van zijn leven vond, met wie hij de perfecte relatie had, tot haar zwangerschap eindigde in een miskraam.

In *Mama Tandoori* spelen kinderen niet zo’n belangrijke rol – het boek is een aaneenschakeling van anekdotes uit de familiegeschiedenis van de auteur – maar de roman eindigt wel met een korte passage waarin Van der Kwast het boek min of meer opdraagt aan zijn nog zeer jonge zoontje (en hem waarschuwt nooit een Indiase vrouw te trouwen). Daarnaast zijn er twee verhaalelementen die er wel degelijk mee in verband staan: het feit dat Ernest en zijn twee broers elk op hun eigen manier niet het kind zijn dat hun moeder graag wil (de oudste is geestelijk gehandicapt, Ernest is schrijver geworden en zijn jongste broer trouwde met een moslima), en de eenzaamheid van zijn kinderloze tante in India.

In *Giovanna’s navel*, een in 2012 verschenen bundel bestaande uit een novelle en vier “laatste verhalen”, keert het thema duidelijker terug. Alle verhalen uit die bundel zijn zeer nostalgisch van toon, en handelen over gemiste kansen, verloren liefdes en, meer dan eens, kinderloosheid als tragisch lot.

Ernest van der Kwast probeert in alle drie zijn romans een relatief zware thematiek te koppelen aan een luchtige en humoristische vertelstijl, en doet dat met wisselend succes. In *Soms zijn dingen mooier als er mensen klappen* werkt de formule het best: het grootste deel van de roman is een komedie met een licht absurd hoofdpersonage, waarbij de lezer geen idee heeft waar het verhaal naartoe gaat. Het slothoofdstuk werkt daar als een harde klap, die alle luchtigheid van het voorafgaande in een totaal ander licht zet, en de roman meer diepgang verleent.

De ijsmakers is wat dat betreft minder geslaagd. Voor een belangrijk deel komt dat door het al eerder vermelde gebrek aan subtiliteit: het contrast tussen Giovanni en Luca wordt er bij de lezer constant in gehamerd, maar hun relatie wordt nauwelijks diepgaand beschreven. Het blijft bij oppervlakkige constatering over hoe verschillend hun leven is. Daarbij is ook de keuze van Giovanni om zich op poëzie te storten niet zo gelukkig: poëzie is immers

het grote clichébeeld van “geen echt werk”, in contrast met Luca die zware fysieke arbeid verricht en dagen van veertien uur moet maken om het familiebedrijf draaiende te houden.

Daarnaast is de roman misschien te ambitieus: familiegeschiedenis, coming-of-age-verhaal en broedertwist ineen. Het verhaal mist een duidelijke focus, en bestaat daardoor uit verschillende delen die stuk voor stuk wel heel aardig geschreven zijn - humoristisch maar ook heel verfijnd wanneer het over de liefde gaat, een kwaliteit die Van der Kwast vooral in *Giovanna's navel* al liet zien - maar geen duidelijk geheel vormen. Van der Kwast heeft talent als schrijver, maar is op zijn best wanneer hij zich beperkt.

JAKOB FABER

ERNEST VAN DER KWAST, *De ijsmakers*, De Bezige Bij, Amsterdam, 2015, 304 p; *Giovanna's navel*, 2012, 162 p; *Mama Tandoori*, Nijgh & Van Ditmar (heruitgegeven door De Bezige Bij), Amsterdam, 2010, 216 p; *Soms zijn dingen mooier als er mensen klappen*, Nijgh & Van Ditmar, Amsterdam, 2005, 208 p.